

Regionální strategie a demografické stárnutí

Age Proofing Toolkit – Příručka ke strategii
pro demografické stárnutí

EVROPSKÁ UNIE

Výbor regionů

AGE
Concern

Regionální strategie a demografické stárnutí

Age Proofing Toolkit – Příručka ke strategii
pro demografické stárnutí

Martin Ferry, European Policy Research Centre, University of Strathclyde
Richard Baker, Age Concern England

This report was produced in partnership with the Committee of the Regions. It does not represent the official views of the Committee of the Regions. **TRAD. CS !!!!**

červenec 2006

sponzorují

The European Older People's Platform
La Plate-forme européenne des Personnes âgées

Regionální strategie a demografické stárnutí

Ve správě všech členských států EU roste význam regionálních organizací; strategie, jež připravují a předkládají, budou mít značný vliv na hospodářský a sociální rozvoj jejich regionů.

K přípravě těchto strategií přitom dochází v době, kdy Evropa i okolní svět prochází změnami. Došlo ke globalizaci ekonomik, politické struktury se vyvíjejí a technický rozvoj otevírá nové příležitosti komunikace a dodávky služeb. Regionální organizace zjišťují, jak nejlépe reagovat na tyto nové příležitosti a výzvy, zároveň však budou muset přihlídnout k rozmanitosti jejich obyvatelstva – jako výrobců, spotřebitelů a zúčastněných stran.

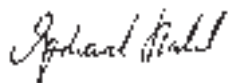
Jednou z klíčových oblastí těchto změn, s níž se potýkají všechny regiony, je stárnutí populace. Demografické stárnutí – jako důsledek větší délky života a poklesu porodnosti – představuje výrazný posun ve struktuře našeho obyvatelstva. Naše populace je čím dál starší a změny probíhají rychleji. Poroste důležitost starších lidí a jejich přínosu ve prospěch ekonomik a komunit, ale také jejich požadavků jako spotřebitelů a očekávání jako občanů.

Stárnutí naší populace bychom měli oslavovat. Je velkým úspěchem naší společnosti, že lidé mohou žít zdravěji a déle. To však poskytuje příležitosti a vytváří výzvy, jež je nutno pochopit a účinně řešit.

Ti, kdo pracují na subnárodní úrovni, musejí porozumět tomu, k jakým interakcím dochází mezi stárnutím a jinými faktory působícími na jejich území, jako je např. migrace a demografie menšinových komunit, aby dokázali identifikovat jemné, avšak významné demografické rozdíly mezi regiony i v rámci každého z nich, jež působí napříč všemi politickými oblastmi od hospodářství přes infrastrukturu až po zdravotnictví.

Tuto příručku připravilo Výzkumné středisko pro evropskou politiku při Strathclydeské univerzitě (European Policies Research Centre at the University of Strathclyde) spolu s partnerským programem Regions for All Ages; sponzory byly Výbor regionů a organizace Age Concern England. Doufáme, že napomůže regionálním organizacím při hodnocení dopadu stárnutí jejich regionu tím, že otevírá podrobnou diskusi o vlivech demografického stárnutí na klíčové oblasti regionální politiky a přináší seznam pomocných otázek zaměřených na přípravu strategií. Obsah příručky byl připraven s ohledem na celou škálu různých správních systémů, jež v současné době existují v členských státech EU.

Doufáme, že bude užitečným doplňkem již dostupných nástrojů pro ty, jejichž úkolem je učinit z regionu účinnou platformu pro řešení uvedených změn.

Gerhard Stahl,
generální tajemník Výboru regionů

Gordon Lishman CBE,
generální ředitel Age Concern England

Obsah

Úvod

Část 1 Úvodem o příručce	4
O jakou příručku se jedná?	4
Jak příručku správně použít?	4
Návaznost příručky na jiné příručky a nástroje hodnocení	5
Příručka a regionální strategie	5
Část 2 Příručka	6
Klíčové otázky	6
1. Stárnutí. Obecné trendy, společná témata a současné ukazatele	7
2. Stárnutí a regionální ekonomiky. Zaměstnanost, hospodářský přínos a kvalifikace	15
3. Stárnutí a regionální rozvoj. Spotřeba zboží a služeb	17
4. Stárnutí a regionální infrastruktura. Infrastruktura, plánování a regenerace	20
5. Stárnutí a regionální správa. Konzultace a občanství	22
Část 3 Práce s příručkou v evropských regionech	24
Návrh strategií stárnutí v různých regionálních správních kontextech	24
Provádění regionálních strategií v různých regionálních správních kontextech	26
Část 4 Další kroky a kontakty	28
Konzultace na téma strategického rozvoje	28
O sponzorech	29

Část 1

Úvodem o příručce

O jakou příručku se jedná?

Příručka Age Proofing Toolkit nabízí pokyny a sadu podnětných otázek ke klíčovým problémům spojeným s demografickým stárnutím v kontextu regionální politiky a politiky soudržnosti. Jejím cílem je zajistit, aby regionální orgány a regionální organizace ze všech odvětví mohly plně posoudit problémy stárnoucí populace při přípravě regionálních strategií a prověřit připravenost souvisejících dokumentů z tohoto hlediska.

Proč je to důležité?

Příručka Age Proofing Toolkit vám pomůže vyhnout se rizikům vyplývajícím z nedostatečného zohlednění faktorů vyvolaných stárnutím populace. Demografické stárnutí přináší příležitosti a výzvy pro ty, kdo zodpovídají za regionální správu a rozvoj.

Změny ve věkové struktuře budou mít dopad na široké spektrum politických oblastí – od hospodářské až po poptávku po řadě služeb a podobu naší infrastruktury. Budoucí právní předpisy v oblastech, jako jsou zaměstnanost, zdravotnictví a rovnost a lidská práva, budou odrážet otázky spojené s věkem.

Jak příručku správně použít?

Příručku lze používat dvěma způsoby:

- jako referenční příručku před přípravou dokumentů,
- jako kontrolní nástroj hodnocení návrhu dokumentu.

Jak příručku využívat efektivně?

- Přečtěte si příručku s cílem získat přehled o tom, jak by stárnutí mohlo ovlivnit vaši strategii.
- S pomocí příručky vypracujte dokument nebo příručku použijte ke kontrolnímu čtení a hledejte možná zanedbání faktoru stárnutí či neopodstatněné předpoklady a předsudky, aby bylo zajištěno zohlednění celé problematiky dopadů stárnutí na regionální ekonomiku, regionální rozvoj a infrastrukturu.

- Příručka byla uspořádána tak, abyste si v každé části mohli činit vlastní poznámky. Stránky příručky lze kopírovat podle potřeby.
- Příručka je k dispozici v tištěné podobě nebo jako soubor ke stažení ve formátu pdf na adresách: www.ageconcern.org.uk/regionsforallages
www.cor.europa.eu
- V některých případech může s ohledem na problematiku stárnutí být nutno provést určité úpravy analýzy a návrhů v rámci strategie nebo formulace dokumentu.
- Autoři při přípravě této příručky usilovali o zohlednění všech různých administrativních systémů v Evropské unii, včetně různých nastavení pravomocí a úkolů v různých členských státech. Je však samozřejmé, že uživatelé budou muset volit způsoby použití příručky v závislosti na situaci v jejich státech.

Návaznost příručky na jiné příručky a nástroje hodnocení

Předmětem této příručky je demografické stárnutí. Tam, kde je významná styčná plocha s jinými politickými oblastmi, jako je např. gender, je zařazeno podrobnější pojednání. Hlavním účelem této příručky je však hodnocení specifických politických dokumentů z hlediska stárnutí. Jako taková doplňuje jiné příručky a přispívá k širokému pohledu na politiku.

Příručka a regionální strategie

Cílem této příručky je zvýšit informovanost o úloze, kterou demografie a stárnutí hrají v regionech členských států EU, a to na regionální i subregionální úrovni. Stárnutí se začíná objevovat jako téma jdoucí napříč obory, jež ovlivňuje celou škálu politických oblastí. Stárnutí by proto mělo být bráno v potaz při přípravě či hodnocení širokého spektra regionálních strategií v oblastech, jako jsou hospodářství, územní plánování, kvalifikace a celoživotní vzdělávání, bydlení, doprava, sociální začlenění a komunitní plány.

Další informace

Na internetových stránkách organizace Regions for All Ages jsou k dispozici další zprávy a prameny. Zejména zpráva „*The Implications of demographic ageing for regional policy*“, kterou pro Regions for All Ages vypracovalo Výzkumné středisko pro evropské politiky EPRC, obsahuje další informace o významu stárnutí pro regionální strategie na evropské úrovni, nastíněné v příručce. Zpráva dále uvádí podrobnější případové studie zmíněné v dalších částech této příručky.

Kromě toho i další partneři Regions for All Ages mohou poskytnout podrobné analýzy otázek spojených s demografickými změnami a regionální politikou.

Část 2

Příručka

Hlavní část příručky. Obsahuje informace a otázky, jež lze použít na podporu rozvoje celé řady regionálních strategií. Je uspořádána do pěti oddílů podle hlavních oblastí působnosti regionálních a subnárodních orgánů v celé Evropské unii. Je samozřejmé, že tyto oddíly budou mít různou míru relevance v různých státech.

Postupné prostudování všech pěti oddílů příručky přinese přidanou hodnotu v přípravě většiny regionálních strategií, zvláštním přínosem pro různé regionální strategie však budou především následující oddíly:

Klíčové otázky

Regionální strategie	1. Obecné trendy, témata a ukazatele	2. Stárnutí a regionální ekonomiky	3. Stárnutí a regionální rozvoj	4. Stárnutí a regionální infrastruktura	5. Stárnutí a regionální správa
Hospodářství	X	X	X		
Územní plánování	X		X	X	
Kvalifikace	X	X			
Bydlení	X	X	X	X	
Sociální začlenění	X	X	X	X	
Komunitní plány	X	X	X	X	X
Venkov	X	X	X	X	X
Doprava	X	X	X	X	

Stárnutí

Obecné trendy, společná témata a současné ukazatele

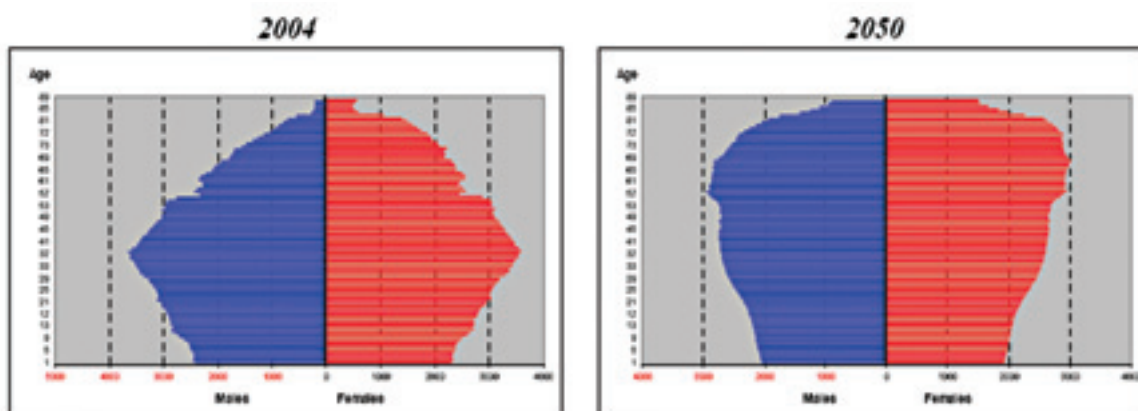
Evropská unie (EU) v posledních desetiletích zaznamenává výrazné stárnutí populace. Bližší rozbor demografického stárnutí a jeho dopadů na širokou škálu politických oblastí vyvolává nové odezvy akademických a politických kruhů na výzvy a příležitosti, jež zde vystávají. Kromě diskuse o příležitostech a výzvách na úrovni členských států v oblastech, jako jsou důchody a sociální ochrana, roste též povědomí o odlišném dopadu stárnutí na subnárodní úrovni a tato otázka prostupuje do regionálních politik v celé EU.

Pokud jde o demografické trendy, EU jako celek vykazuje kombinaci vysoké a rostoucí délky života s extrémně nízkou mírou porodnosti. Předpokládá se, že tyto trendy budou pokračovat.

Nedávná zpráva Evropské komise určená členským státům odhaduje, že míry porodnosti ve všech zemích zůstanou výrazně pod úrovní přirozené obměny. Předpokládaná délka života při narození, jež od roku 1960 vzrostla zhruba o 8 let, by za dalších padesát let měla stoupnout o dalších 6 let.

Dopad těchto změn na celkovou strukturu populace bude znamenat, že v letech 2010 až 2050 (viz obr. 1 a 2) rapidně poklesne počet obyvatel v mladších věkových skupinách a starší věkové skupiny porostou.

Obr. 1: Věkové pyramidy obyvatel 25 členských států EU v letech 2004 a 2050

Zdroj: EK (2006): „The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, long term care, education and unemployment transfers (2004-2050)“ *European Economy*. Zvláštní zpráva č. 1. 2006, s. 7.

Obr. 2: Populační změny ve vybraných kohortách v období 2005 až 2050

Základní scénář Eurostat, EU-25 (v tisících)	2005-2050	2005-2010	2010-2030	2030-2050
Celková populace	-2.1%	+1.2%	+1.1%	-4.3%
Děti (0–14)	-19.4%	-3.2%	-8.9%	-8.6%
Mladí (15–24)	-25.0%	-4.3%	-12.3%	-10.6%
Dospělí (25–39)	-25.8%	-4.1%	-16.0%	-8.0%
Dospělí (40–54)	-19.5%	+4.2%	-10.0%	-14.1%
Dospělí (55–64)	+8.7%	+9.6%	+15.5%	-14.1%
Dospělí (65–79)	+44.1%	+3.4%	+37.4%	+1.5%
Dospělí (80+)	+180.5%	+17.1%	+57.1%	+52.4%

Zdroj: EK (2004), Zelená kniha „Nová mezigenerační solidarita jako odpověď na demografické změny“, KOM(2005) 94 v konečném znění.

Různorodost starších lidí

Kromě obecné otázky stárnutí nejsou lidé nad 50 let v žádném případě homogenní skupinou. Tato skupina je rozmanitá a segmentovaná v závislosti na genderu, etnické příslušnosti, zdravotním postižení, sexuální orientaci a životní etapy, do níž se sami zařazují. Budoucími generacemi starších lidí budou tzv. baby boomers narození v letech 1945 až 1965; někteří z nich mají životní zkušenost velmi odlišnou od předválečných generací a budou mít pravděpodobně náročnější individuální cíle v době, kdy se budou blížit vyššímu věku.

Ve společnosti probíhají a působí také další změny; manželské vzorce a vzorce zaměstnanosti žen, změny ve velikosti rodiny a změna definice genderových rolí; rostou a stárnou etnické menšiny; roste počet majitelů domů; v určitých skupinách roste příjem, u jiných se prohlubuje zakořeněná chudoba, existují rozmanité vzorce zaměstnanosti a důchodů; prodlužuje se produktivní část života a mění se penzijní systémy; rostou soukromé trhy v oblasti péče a odpočinku. Všechny tyto faktory mají dopad na budoucí potřeby a očekávání starších lidí.

Díky růstu příjmů a zlepšení zdravotní péče spolu se zdravějším životním stylem žije v Evropě více lidí déle. To znamená, že více lidí potřebuje podporu nutnou k zachování nezávislosti v pozdějším věku. Došlo však též k nárůstu počtu relativně zdravých a aktivních seniorů, z nichž mnozí mohou a chtějí aktivně přispívat k zaměstnanosti a životu svých rodin a komunit.

Politika stárnutí

Debaty na téma stárnutí se tradičně zaměřovaly na penzijní systémy a sociální ochranu, zdravotnictví a sociální péči na národní úrovni. Ve všech členských státech EU se však začínají objevovat nové přístupy k výzvám a příležitostem vyplývajícím z demografického stárnutí. Dochází tak k širší definici politiky stárnutí, jež zahrnuje hned několik oblastí:

- *Důchody a příjmy.* Dopad stárnutí na penzijní a sociální systémy je nadále jedním z hlavních témat v řadě členských států. Členské státy EU „vedly na trh“ sérii reforem, jež omezily a snížily náklady pomocí snížení základní úrovně důchodů nebo zapojením soukromého sektoru a zohledněním otázek mezigenerační spravedlnosti a generační rovnosti. V některých státech byla zavedena opatření na podporu důchodového spoření a pobídky k prodloužení aktivního pracovního života za hranici pro odchod do důchodu.
- *Hospodářství a zaměstnanost.* Vývoj nástrojů k posílení postavení seniorů na pracovním trhu a zvýšení jejich šancí na získání nebo udržení zaměstnání, a to v rámci plnění evropských cílů zaměstnanosti (např. finský Národní program pro starší pracující). Dále je zvýšenou měrou zohledňována skutečnost, že senioři jsou rostoucím sektorem pro spotřebitelské výdaje, čímž vytvářejí tržní příležitosti pro zboží a služby určené právě starším lidem.
- *Zdravotnictví a poskytování dalších služeb.* Klíčovým aspektem je zajištění přístupné, kvalitní a finančně dostupné péče, jež bude odpovídat řadě požadavků čím dál různorodější populace, a vyšší kapacita nabízených služeb jako důsledek technologických změn v oblastech, jako jsou tzv. assistive technology (zařízení a přístroje navržené s ohledem na znevýhodněné uživatele – pozn. překl.) či léky (např. portugalský *Integrovaný program podpory seniorů*).
- *Osobní práva.* Souvisejícími cíli jsou zde řešení diskriminace a podpora lidských práv. Diskriminace starších lidí se objevuje jako klíčová otázka v kontextu širších přístupů k rovnosti a rozmanitosti v Evropě. Potřeba řešit diskriminaci na základě věku je rostoucí měrou uznávána jak v právních předpisech, tak prostřednictvím podpory pozitivních obrazů stárnutí a posílení hlasu seniorů ve společnosti (např. v irské strategii *Zajištění rovnosti pro seniory*).
- *Bydlení a komunita.* Roste povědomí o dopadu politických oblastí, jako jsou doprava, bydlení a regenerace na specifické skupiny lidí ze všech věkových skupin, a dále o rostoucí rozmanitosti potřeb mezi staršími obyvateli – těmi, kteří žijí sami, trpí určitým postižením nebo žijí v zanedbaných městských nebo okrajových venkovských oblastech. Hlavní výzvou je zde zajistit, aby tyto iniciativy dospěly až k cílovým skupinám (např. nizozemský politický dokument *Co lidé chtějí, kde lidé žijí*).

Některé vlády členských států postupně rozvíjejí integrované strategie nebo pokyny, v rámci kterých lze koordinovat nové, složené přístupy ke stárnutí (např. ve Spojeném království strategie *Věk příležitosti: Řešení problematiky stárnutí ve 21. století*).

Evropská unie a stárnutí

Evropská unie uznává důležitost stárnutí populace v rozvoji soudržnosti Evropy, jejích národů a regionů. Existuje několik právních rámců a politik, jež zahrnují problematiku stárnutí a jež by měly být základem regionálních strategií:

Lisabonská strategie

Cílem Lisabonské strategie je řešení klíčových ekonomických otázek nízké míry hospodářského růstu, vysoké nezaměstnanosti a sociálního vyloučení. Za klíčový považuje problém „deficitu zaměstnanosti“ v kohortě 55–65, jenž přispívá ke slabinám nízkého růstu hospodářství EU a vyloučení řady lidí ze společnosti. Evropská rada vyzvala v roce 2001 ke zvýšení zaměstnanosti starších pracujících na 50 procent, což znamená 5 milionů lidí navíc¹.

Tento program byl oživen na jaře 2005, kdy bylo členským státům doporučeno „rozvíjet komplexní strategii aktivního stárnutí do roku 2006“. Další evropské dokumenty na toto téma navrhuje, aby tato strategie zahrnovala poskytování pobídek pro pracující, kteří setrvávají déle v zaměstnání, a pro zaměstnavatele, kteří zaměstnávají a nadále nechají pracovat starší pracující; žádoucí je rostoucí účast na celoživotním vzdělávání pro všechny věkové skupiny, zejména pracující s nízkou kvalifikací a starší pracující; zlepšení pracovních podmínek a kvality v práci, a opatření zaměřená na odstranění překážek zaměstnanosti, jako je otevřená a skrytá věková diskriminace².

Zelená kniha Komise o demografických změnách

V březnu Evropská komise zveřejnila Zelenou knihu „Nová mezigenerační solidarita jako odpověď na demografické změny“. Navrhla tři hlavní priority: návrat k demografickému růstu pomocí podpory porodnosti a promyšleného využívání přistěhovalectví; zajištění rovnováhy mezi generacemi v rozdělování plodů hospodářského růstu a vytvoření nových přechodů mezi pracovní aktivitou a nečinností jak v pozdějším, tak v mladém věku³. K této strategii proběhla široká diskuse a Komise v současné době pracuje na jejím dalším vývoji.

Politika soudržnosti

Souvislost hospodářského růstu s politikou stárnutí se promítá do politiky soudržnosti EU a hlavních směrů pro Strukturální fondy. Demografické stárnutí je dnes v hlavních směrech pro financování v EU viditelnějším pojmem; Komise jej zohlednila ve svém návrhu finančního rámce pro příští programové období a mělo by se objevit v národních programech rozdělení strukturálních fondů na programové období 2007–13⁴. Třetí zpráva o soudržnosti označila stárnutí populace za jednu ze čtyř hlavních hnacích sil politiky soudržnosti a navrhla ukazatele výkonnosti pro Evropský sociální fond na období 2007–13, týkající se:

- podpory aktivního stárnutí,
- podpory celoživotního vzdělávání.

Strategické zásady Společenství, přehled strategických rozvojových priorit Komise pro nové programové období, zdůrazňují potřebu rozvinutých institucí pracovního trhu, jež by reagovaly

1 EK (2002), „Increasing labour force participation and promoting active ageing“, KOM (2002) 9 v konečném znění, Brusel, 24. ledna 2002. (není k dispozici v češtině).

2 EK (2004), Evropská společnost, „Facing the Challenge. The Lisbon strategy for growth and employment.“ Zpráva Skupiny na vysoké úrovni pod vedením Wima Koka, listopad 2004, str. 37. (není k dispozici v češtině).

3 EK (2005), Zelená kniha „Nová mezigenerační solidarita jako odpověď na demografické změny“, KOM(2005) 94 v konečném znění, 16. března 2005.

4 EK (2004), „Budování naší společné budoucnosti: úkoly politiky a rozpočtové prostředky rozšířené Unie pro období 2007–2013“, sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu, KOM(2004) 101, 2. března 2004. (není k dispozici v češtině).

na demografické stárnutí, a vyzývají Unii a její partnery v členských státech a regionech k přijetí kroků nutných pro investice do podpory zdraví a prevenci nemocí⁵. Míra financování pro jednotlivé regiony se bude značně lišit, především vlivem přesunu financování v rámci politiky soudržnosti ze starých do nových členských států. Explicitnější odkaz na problematiku stárnutí v dokumentech Komise a flexibilita, kterou dle těchto zásad mají státy a regiony při stanovování priorit čerpání z fondů, rozšiřuje možnosti využití finančních prostředků EU k rozvoji strategičtějších odpovědí na problém stárnutí.

Rámcová směrnice pro zaměstnanost

V roce 2000 Evropská rada přijala rámcovou směrnici pro zaměstnanost, jež zakazuje diskriminaci na základě věku⁶. Do prosince 2006 budou mít všechny členské státy zákony proti věkové diskriminaci a několik regionů tuto směrnici využívá jako prostředku k prosazení vlastních strategií stárnutí. Do budoucna se očekává, že na stárnutí a věkovou diskriminaci se zaměří Evropský rok rovných příležitostí 2007 a dále též připravovaná studie proveditelnosti pro Evropskou komisi na téma dalších opatření v oblasti rovnosti, jež má být předložena v roce 2007.

Sociální ochrana a sociální začlenění

Lisabonská strategie kromě otázek zaměstnanosti vyslovila závazek lepší sociální soudržnosti a lepší sociální politiky i hospodářských cílů.

Starší lidé jsou vystaveni jednomu z nejvyšších rizik chudoby mezi všemi věkovými skupinami a zažívají sociální vyloučení v důsledku řady faktorů, jako jsou omezený společenský kontakt, zdraví, nízký příjem, nedostatek mobility a zneužívání jejich slabšího postavení. V rámci procesu sociální ochrany a začlenění EU vyslovily členské státy souhlas s otevřenou metodou koordinace s cílem modernizovat národní akční plány pro oblast důchodů, zdravotnictví a dlouhodobé péče a sociálního začlenění, čímž bude zajištěn integrovanější přístup.

Hospodářský vliv

Hospodářské a rozpočtové důsledky stárnutí pro členské státy a udržitelnost veřejných výdajů byly vyhodnoceny v nové sadě věkově orientovaných předpovědí veřejných výdajů ve všech pětadvaceti členských státech, týkajících se důchodů, zdravotní péče, dlouhodobé péče, vzdělávání a nezaměstnanosti.

Rada ve složení pro hospodářské a finanční věci (ECOFIN) a Výbor pro hospodářskou politiku ve své „Zprávě o dopadech stárnutí obyvatelstva na veřejné výdaje“⁷ předpovídají celkový nárůst věkově motivovaných výdajů v pětadvaceti zemích EU o 3,4 procentního bodu HDP do roku 2050 na základě současné politiky.

Zpráva však doporučuje podrobnější šetření a rozbor nákladů na stárnutí, neboť mezi členskými státy a uvnitř členských států existuje řada proměnných a je třeba získat lepší přehled o klíčových faktorech v jednotlivých zemích. Výslovně uvádí, že změna politiky může mít významný dopad na budoucí výdaje. Veřejné výdaje se mohou například snížit reformou důchodového systému a vyšší mírou zaměstnanosti starších pracujících. Ve zprávě se dále

5 EK (2005), „Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti: Strategické obecné zásady Společenství, 2007–2013, KOM(2005) 299 v konečném znění, 5. července 2005.

6 Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

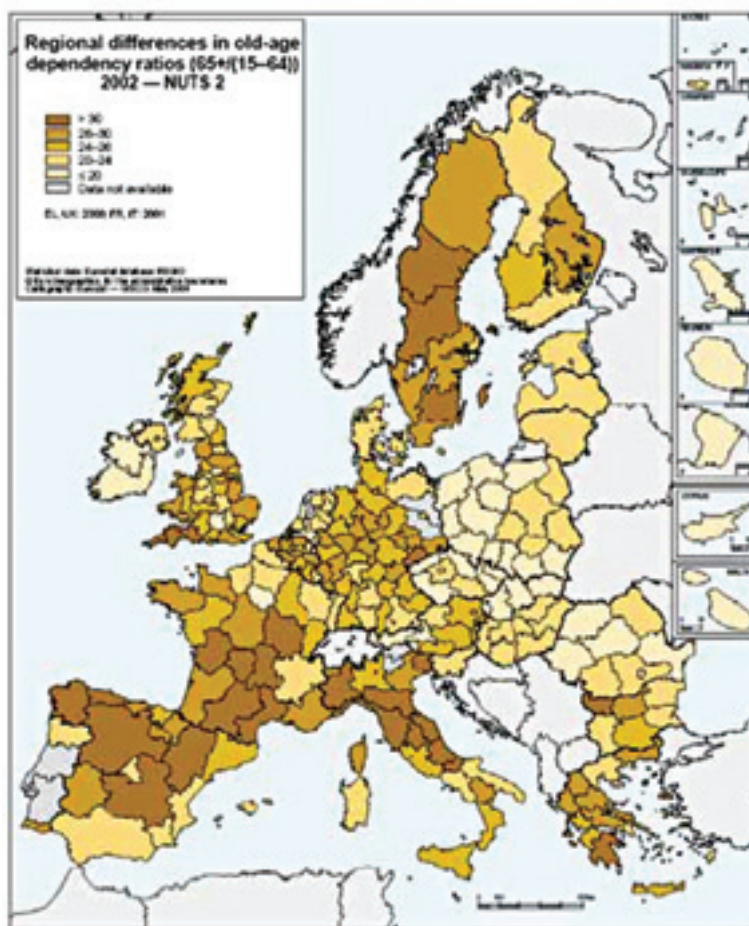
7 ECOFIN/EPC (2006) REP/238 final. Impact of ageing populations on public spending on pensions, health and long term care, education and employment benefits for the elderly. Summary report.

uvádí, že s věkem související veřejné výdaje na zdravotnictví, dlouhodobou péči a postižení lze snížit o polovinu, budou-li zavedena náležitá politická opatření na podporu zdravého života.

Dopad na regiony

Zatímco EU jako celek vykazuje kombinaci vysoké a rostoucí délky života s obecně nízkou mírou porodnosti, důsledky těchto obecných demografických procesů jsou čím dál více patrné na regionální úrovni, a to různými způsoby. Vzorce zaměstnanosti a přistěhovalectví mohou v interakci s těmito trendy způsobit zvláštní prostorové charakteristiky a územní dopady. Demografické ukazatele zřetelně dokazují vysoký stupeň regionálních odlišností v rámci EU.

Obr. 3: Mapa regionálních odlišností v míře závislosti (poměr počtu obyvatel nad 65 let k počtu obyvatel ve skupině 15–64 let) pro jednotky NUTS 2, 2002

Zdroj: Evropská komise, Regions: Statistical Yearbook, 2004, s. 22. (není k dispozici v češtině)

Relevance stárnutí pro regionální strategie

Mezi klíčové cíle regionálních strategií zaměřených na hospodářský růst, sociální začlenění a udržitelný rozvoj patří:

- posílení produktivního přínosu starších skupin obyvatel,
- přijetí a podpora stále více různorodé starší populace,
- zjištění spotřebních vzorců stárnoucí populace jak z hlediska soukromého, tak z hlediska veřejného sektoru, a rozvoj příslušných služeb a výrobků,
- zapojení starších skupin obyvatel do regionální správy,
- řešení otázky chudoby a sociálního vyloučení seniorů.

V souvislosti s těmito různými regionálními situacemi se v EU objevuje několik regionálních strategií, jejichž cílem je reagovat na celkový strategický dopad stárnutí.

- Důležitým prvkem anglického fóra *North West Forum on Ageing (5050 vision)* je poskytování dat pro regionální hospodářskou strategii (Regional Economic Strategy, RES) na podporu zařazení problematiky stárnutí do obecného procesu přípravy regionálních politik. Důležitým nástrojem formování strategií typu RES je příručka *Age Proofing Toolkit*⁸, která byla připravena pro partnery programu *Regions for All Ages*, jehož autorem je Nottingham Trent University; příručka je k dispozici všem regionům v Anglii.

Stárnutí

Obecné trendy, společná témata a současné ukazatele

Otázky	Současný kontext	Další požadavky
<p>Zohledňuje dokument současné a budoucí demografické trendy ve všech relevantních politických oblastech, jako jsou hospodářství, infrastruktura a sociální politika?</p>		
<p>Zahrnuje analýza obecné trendy stárnutí a regionálně specifické trendy, jako jsou migrace nebo povaha komunit etnických menšin? Zohledňuje dokument příslušné právní rámce a výkonnostní cíle?</p>		
<p>Neobsahuje dokument generalizace nebo stereotypy o lidech v různých věkových skupinách? Zohledňuje různorodost lidí nad 50 let? Neobsahuje jazyk prezentace dokumentu stereotypy nebo negativní obrazy starších dospělých?</p>		
<p>Zpracovává dokument informace o trendech do konkrétních návrhů? Byl k dokumentu proveden konzultační proces s lidmi z příslušných věkových skupin?</p>		

Stárnutí a regionální ekonomiky

Zaměstnanost, hospodářský přínos a kvalifikace

Pracovní trh stárne, neboť lidé žijí déle a k pracujícím se přidává méně mladých lidí. Čím dál více je patrné, že výzvy pro regionální rozvoj, vyplývající z demografických změn, lze kompenzovat účinnějším využíváním seniorů jako aktivních přispěvatelů k regionální ekonomice.

Starší pracující mohou a také již přispívají k regionálním ekonomikám několika způsoby. Řada starších lidí je například zaměstnána na plný nebo částečný úvazek, nebo sami podnikají. Někteří jsou schopni práce, v současné době však využívají nemocenských dávek nebo jsou v předčasném důchodu; ti by mohli být povzbuzeni k návratu mezi pracující, pokud by byla k dispozici příslušná školení, pracovní místa a pracovní podmínky. Starší lidé také často bezplatně přispívají k regionálnímu rozvoji jako dobrovolníci a pečovatelé o starší příbuzné nebo vnoučata.

Rozvíjení tohoto potenciálu je z několika důvodů zásadním úkolem. Na jedné straně diskriminace seniorů zakořeněná v kultuře a politice organizací odrazuje zaměstnavatele od účasti na iniciativách zaměřených na rozvoj progresivnějších přístupů ke starším pracujícím. Na straně druhé některé iniciativy nedokáží angažovat seniory samotné kvůli jejich osobním faktorům, jako jsou pečovatelské závazky, zdravotní a cestovní nároky, nebo nedostatek specifických dovedností.

V této souvislosti hrají významnou roli regionální úřady a agentury. Právě zde je možno koordinovat politické oblasti a budovat užší vazby mezi politiky, podnikateli, zaměstnavateli a seniory samotnými. Dlouhodobé náklady způsobené nepřítomností starších lidí na pracovním trhu zahrnují snížení úrovně hospodářského růstu a náklady na řešení nezaměstnanosti. Náklady pro jednotlivce zahrnují sociální a hospodářské vyloučení, špatný zdravotní stav a ztrátu sebedůvěry a sebeúcty.

V regionech EU probíhá několik iniciativ:

- Jedna z částí waleské *Strategy for Older People* se zaměřuje na uvolnění ekonomického potenciálu starších lidí. Kombinuje se zde úsilí o začlenění rozměru stárnutí do hlavního proudu programů pro pracovní trh s iniciativami, jejichž cílem jsou seniory jako specifická skupina pracujících obyvatel. To zahrnuje iniciativy zaměřené na poskytování cíleného školení, rozvoje lehčích dovedností a budování sebedůvěry seniorů nebo pomoc při zakládání vlastního podnikání.
- V Severním Porýní-Vestfálsku se *Arbeit und Innovation im Demographischen Wandel – Arbid* (Práce a inovace v době demografických změn) pokouší o koordinaci nástrojů „nabídky“ a „poptávky“ z hlediska stárnutí s cílem spojovat dostupnou kompetentnost starších s novými příležitostmi na pracovním trhu. Příbuzní (často starší lidé), kteří pečují o seniory, jsou také podporováni, což zahrnuje rozvoj adekvátního právního rámce (např. pracovní právo), jenž v případě potřeby poskytne dostatek flexibility k plnění pracovních i pečovatelských závazků.

Stárnutí a regionální ekonomiky

Zaměstnanost, hospodářský přínos a kvalifikace

Otázky	Současný kontext	Další požadavky
<p>Řeší dokument hospodářský přínos seniorů k zaměstnanosti, samostatně výdělečné činnosti a neplacené činnosti, jako je pečovatelsví nebo dobrovolnictví?</p>		
<p>Je v dokumentu charakterizován současný stav hospodářské angažovanosti seniorů v regionu a potenciál pro jeho zlepšení?</p>		
<p>Zdůrazňuje dokument stávající evropské a národní cíle a přispívá k jejich plnění? Předjímá vývoj právních předpisů?</p>		
<p>Navrhuje dokument konkrétní iniciativy v oblastech zaměstnanosti, celoživotního vzdělávání, rozvoje kvalifikace, dobrovolnictví a pečovatelsví?</p>		
<p>Jsou v dokumentu uvedeny klíčové partnerské agentury pro tuto práci na národní a regionální úrovni?</p>		

Stárnutí a regionální rozvoj

Spotřeba zboží a služeb

Starší lidé jsou hospodářsky čím dál silnější. Stává se z nich rostoucí skupina spotřebitelů na trhu s bydlením, volným časem a kulturou, zdravotnickými výrobky, v cestovním ruchu i v oblasti informačních technologií, a představují tak nové příležitosti rozvoje regionálních ekonomik. Podnikatelé a poskytovatelé služeb musejí rozpoznat jednotlivé segmenty v rámci starší populace a zajistit dostupnost a adekvátnost zboží a služeb podle potřeb a požadavků starších spotřebitelů. Zvláště důležité je to v oblastech s vyšší koncentrací relativně bohatých starších lidí:

- Výzkum v Severním Porýní-Vestfálsku prokázal, že proaktivní odezva na potřeby a zájmy starších lidí by mohla vést k vytvoření zhruba 100 000 nových pracovních míst do roku 2010 a daňový výnos do státní pokladny by do roku 2010 mohl vzrůst celkem o více než 1,2 miliardy eur. Obdobné studie pro Spolkovou republiku Německo předpovídají pro následující dvě dekády více než 900,000 dalších zaměstnanců ve „stříbrné ekonomice“ a docházejí k závěru, že žádný jiný sektor nebo obor německého hospodářství nemá vyšší potenciál růstu⁹. Na tomto základě byla ustavena pracovní skupina pro stříbrnou ekonomiku (Seniorenwirtschaft). Přístup této iniciativy je založen na dialogu, což znamená konference a další podniky, na něž jsou pozváni nejrůznější činitelé od podnikatelů, odborů a pečovatelských organizací až po univerzity z regionů celé EU, a hledají odpovědi na otázku, jak nejlépe vyvinout bydlení, telekomunikace a produkty pro volný čas pro starší spotřebitele a nabídnout jim je.

Mezi staršími obyvateli však panuje velmi různorodá úroveň příjmů; samostatně žijící jednotlivci mezi staršími jsou nejvíce ohroženi rizikem chudoby. Protože penzisté mají obecně nižší příjmy než pracující lidé, bude demografické stárnutí téměř ve všech členských státech znamenat, že v následujících 25 letech vzroste v Evropě sociální vyloučení, nerovnost příjmů a míra chudoby¹⁰.

Život seniorů ovlivňují politiky zaměřené na specifické společenské třídy, profese, etnické skupiny a zeměpisné oblasti, a dopad demografického stárnutí se různí jak z hlediska zeměpisného, tak z hlediska sociálně-ekonomického. V řadě členských států žijí různé kategorie seniorů – ti, kteří žijí sami, ti, kdo trpí nějakým postižením, ti, kteří žijí v zanedbaných městských oblastech nebo ve vzdálených venkovských oblastech – žijí pod hrozbou chudoby a sociálního vyloučení. Poskytovatelé služeb proto musejí zajistit, aby byly příspěvky a služby dostupné a adekvátní potřebám a požadavkům seniorů bez ohledu na jejich zeměpisnou polohu, kupní sílu nebo profesní či rodinné zázemí.

Regionální politiky v reakci na demografické stárnutí zohledňují nesmírnou různorodost majetku a zapojení starších lidí.

9 B. Augurzky, a U. Neumann, Ökonomische Ressourcen älterer Menschen. Regionalwirtschaftliche und fiskalische Effekte einer Förderung der Seniorenwirtschaft in Nordrhein-Westfalen, 2005. K dispozici na adrese: <http://www.silvereconomy-europe.org/news/index.htm>.

10 Social and Cultural Planning Office of the Netherlands, Unequal Welfare States. Distributive consequences of population ageing in six European countries, The Hague, 2004. K dispozici na adrese: <http://www.scp.nl/english/publications/books/903770185x.shtml>

- Např. v Severním Irsku je sociální rovnost zakotvena v zásadě Targeting Social Need (TSN), což je politika na vysoké úrovni zaměřená na boj s problémy nezaměstnanosti, na zvýšení zaměstnatelnosti a na řešení příčin sociálního vyloučení. Politická opatření jsou přednostně zaměřena na nejpostiženější oblasti. Jsou zde zdůrazněny problémy starších pracujících se špatně placeným zaměstnáním, penzistů bez příjmu kromě starobního důchodu a státních příspěvků a starších lidí žijících v nevyhovujících domech¹¹.

Stárnutí a regionální rozvoj.

Spotřeba zboží a služeb

Otázky	Současný kontext	Další požadavky
Zohledňuje dokument význam kupního potenciálu starších lidí na různých trzích a jejich význam jako spotřebitelů veřejných služeb? Identifikuje zboží a služby, pro které jsou senioři klíčovými spotřebiteli?		
Řeší dokument otázku sociálního začlenění a chudoby mezi seniory a rozvíjí příslušná opatření?		
Navrhuje dokument konkrétní opatření, jež by seniorům pomohla maximalizovat jejich příjem ze zdrojů, jako jsou samostatně výdělečná činnost, zaměstnání, investice a státní příspěvky?		

Zjišťuje dokument, kde by stárnoucí populace mohla představovat příležitost pro rozvoj a inovaci služeb a podnikání?		
Jsou v dokumentu uvedena konkrétní opatření na podporu podnikání na těchto trzích?		
Zjišťuje dokument, jak se tato poptávka bude měnit v čase a jak se bude muset změnit dodávka služeb?		

Stárnutí a regionální infrastruktura

Infrastruktura, plánování a regenerace

Demografické stárnutí v kombinaci se vzorci zaměstnanosti a migrace vytváří zvláštní prostorovou charakteristiku a má zvláštní dopady na území na regionální úrovni. Jak populace stárne, lze očekávat značně odlišné populační struktury, než jaké známe z předchozích generací. Bude mezi námi více seniorů a jejich okolnosti se budou lišit úrovní příjmu, zdraví, potřeb a potenciálním přínosem. Mnoho lidí bude v budoucnu žít samo vlivem měnících se rodinných struktur.

Řada mladých lidí bude dále opouštět venkovské a vzdálené komunity a budou hledat práci ve městech a v městských oblastech. To může zanechat starší lidi v izolaci na předměstích a v okrajových, venkovských komunitách. Naopak přesun určitých skupin lidí ve středním a předdůchodovém věku na venkov jak uvnitř hranic vlastní země, tak rostoucí měrou i za nimi, může být jednak prověrkou kapacity regionálních infrastruktur, ale také se může stát potenciální hnací silou ekonomiky určitého regionu.

Dalším faktorem je rozložení a populační struktura skupin založených na etnickém původu, genderu, tělesném postižení, úrovni příjmů a profesi v rámci regionu. Různé skupiny stárnou různým tempem a vykazují různé rodinné a mezigenerační infrastruktury, jež mohou značně ovlivnit demografické složení daného regionu.

Klíčovým úkolem je nastavit správnou kombinaci bydlení, ubytování, péče, úprav a podpory, jež lidem pomohou zůstat ve vlastních obydlích a ve vlastních komunitách, spíše než aby byli nuceni přesouvat se do ústavů. Drtivá většina seniorů bude žít svůj starší život nezávisle, a proto budou chtít výběr z hlediska typu bydlení i jeho designu.

Kromě bydlení by se komunitní plánování ve stárnoucí společnosti mělo zaměřit na širší kontext fyzického a sociálního prostředí. Sem spadá hodnocení okolí jako „životního prostoru“, jenž pokračuje za hranicemi samotného obydlí až do okolního prostředí. Životní zkušenost starších dospělých v domovské komunitě hluboce ovlivňuje bezpečnost, přístup do místních obchodů a ke zdravotní péči či dostupnost adekvátní dopravy, jež lidem umožní těšit se z rodinného života a volného času, využít příležitosti získat zaměstnání nebo aktivně přispívat jiným způsobem, a také se dostat ke všem podpůrným službám.

V různých zemích EU regionální plány a strategie pro bydlení, infrastrukturu a poskytování služeb postupně přihlížejí k měnícím se strukturám populace.

- Ve finském regionu Kainuu jsou plány bydlení, poskytování sociálních služeb a rozšíření využití IKT postupně přizpůsobovány cíli udržet seniory ve venkovských komunitách, a zabránit tak nadměrnému tlaku na centrum regionu a udržet vyváženou strukturu osídlení¹².
- Jedním z cílů akčního plánu italského regionu Emilia Romagna, nazvaného *Společnost pro všechny věkové skupiny*, je zajistit, aby dopravní strategie regionu zohledňovala potřeby seniorů, kteří tvoří 30 procent obyvatel.

Stárnutí a regionální infrastruktura

Infrastruktura, plánování a regenerace

Otázky	Současný kontext	Další požadavky
Zohledňuje dokument současné a budoucí potřeby bydlení (pro manžele a jednočlenné domácnosti) v kontextu stárnoucí populace?		
Pojednává dokument o tom, jak zlepšit sortiment bydlení a životní podmínky seniorů?		
Je cílem dokumentu zajistit přístup seniorů k adekvátním dopravním sítím, jenž jim umožní aktivní život?		
Zabývá se dokument infrastrukturou pro nákupní, maloobchodní a jiné služby zaměřené na starší občany?		
Přináší dokument praktické návrhy na podporu seniorů ve vztahu k novým technickým zařízením, jako jsou telefony a informační a komunikační technologie?		

Stárnutí a regionální správa

Konzultace a občanství

Výrazným rysem nově vznikajících regionálních strategií stárnutí je jejich zaměření na občanskou roli seniorů. Jedná se zde o dvě vzájemně související priority.

Za prvé jde o opatření, která zlepší angažovanost a účast seniorů v regionálních komunitách. Ačkoli se jejich přínos obtížně kvantifikuje, senioři mohou díky využívání regionálních a místních služeb a dobrovolné a pečovatelské činnosti patřit mezi nejaktivnější účastníky místních komunit. Objevují se například důkazy, že senioři hrají klíčovou úlohu ve zřizování a řízení venkovských sociálních podniků a že tento typ činnosti je prospěšný jak pro ty, kdo ji vykonávají, tak pro ty, jimž je určena¹³. Tento přínos pro „sociální kapitál“ či soudržnosti komunit a regionů lze povzbudit či ztížit podle toho, nakolik nasloucháme názorům starších obyvatel na urbanistické a územní plánování, bydlení, služby a dopravní sítě.

Za druhé regionální politici kladou větší důraz na aktivní zapojení zástupců seniorů do přípravy specifických strategií stárnutí. To je považováno za nezbytné pro hledání obsahu iniciativ a pro to, aby se dostaly k příslušným příjemcům mezi staršími lidmi. Rozsah a podoba zapojení starších lidí se různí podle tradic jednotlivých národních politik a podle významu organizovaných skupin ve společnosti.

- Ve Walesu představuje plán jmenovat komisaře na vysoké úrovni pro seniory, jenž by hájil zájmy starších lidí, závazek formulovat zájmy rostoucí, avšak relativně nedostatečně zastoupené části společnosti.
- V Severozápadní Anglii i v Severním Porýní-Vestfálsku je patrné, že regionální řešení problematiky stárnutí chtějí posílit roli seniorů coby „vlastníků“ příslušných politik a opatření tím, že zástupci organizací zaměřených na problematiku věku jsou zapojováni do konzultačních procesů, tvorby politik i do procesů provádění.

Stárnutí a regionální správa

Konzultace a občanství

Otázky	Současný kontext	Další požadavky
Určuje dokument význam seniorů pro sociální, politický a kulturní život regionu?		
Stanovuje dokument specifické postupy, jak konzultovat seniory a jak je zapojit do regionální správy?		
Uznává dokument přínos seniorů k iniciativám komunity, jako jsou sociální podniky, a identifikuje mechanismy dalšího rozvoje této jejich úlohy?		
Neobsahuje dokument generalizace nebo stereotypy o rolích a zájmech lidí v různých věkových skupinách? Např. užívání jazyka, negativní obrazy seniorů.		

Část 3

Práce s příručkou v evropských regionech

Návrh strategií stárnutí v různých regionálních správních kontextech

Čím dál více se uznává, že regionální úroveň je vhodná pro rozvoj pozitivních programů v oblasti stárnutí a víceodvětvových přístupů k regionálnímu rozvoji.

Regionální orgány mají často dostatečně blízko ke složité souhře faktorů, jež určují různé vzorce demografických změn, a mohou díky tomu identifikovat klíčové demografické trendy a posoudit jejich dopady. Zároveň usilují na dostatečně strategické úrovni o to, aby mohly určit a prozkoumat interakce politik a koordinovat ostatní zúčastněné strany. Regionální orgány disponují také rostoucí politickou autonomií a finančními prostředky, jež jim umožňují rozvoj strategií stárnutí, které zasahují do různých politických oblastí.

V tomto celkovém kontextu je ovšem nutno přiznat, že v Evropě panuje značná různorodost a proměnlivost nástrojů a opatření dostupných na regionální úrovni v členských státech. Proto se také liší potenciál a zaměření nově vznikajících strategií stárnutí na regionální úrovni (viz obr. 4). Odchytky jsou důsledkem rozdílů v trendech a intenzitě procesu stárnutí, mezi regionálními socioekonomickými profily, různými tradicemi domácí politiky a odlišným přidělováním financí a kompetencí mezi úrovněmi správy. Je důležité pochopit, že různé struktury a pravomoci mohou vést k různým strategickým přístupům.

Federální struktury

Ve federálním systému spočívají mnohé z klíčových politických odpovědností za řešení důsledků stárnutí na regionální úrovni, což poskytuje příležitost k rozvoji zvláštních strategií pro problematiku věku. Například německá spolková země Severní Porýní-Vestfálsko přišla se sérií inovačních opatření na regionální úrovni, zaměřených na demografické stárnutí.

Správa s přenesenou působností

Ve státech s přenesenou působností využívají regiony výhody ústavní změny k formulaci dohod o nezávislém, zastupitelském orgánu nebo jednotlivci, jenž by hájil zájmy seniorů na regionální a národní úrovni. Waleské shromáždění například plánuje zřízení plně nezávislého komisaře, který by použil přenesené pravomoci k zastupování zájmů starších lidí na úrovni waleské a britské vlády.

Koordinační a propagační struktury

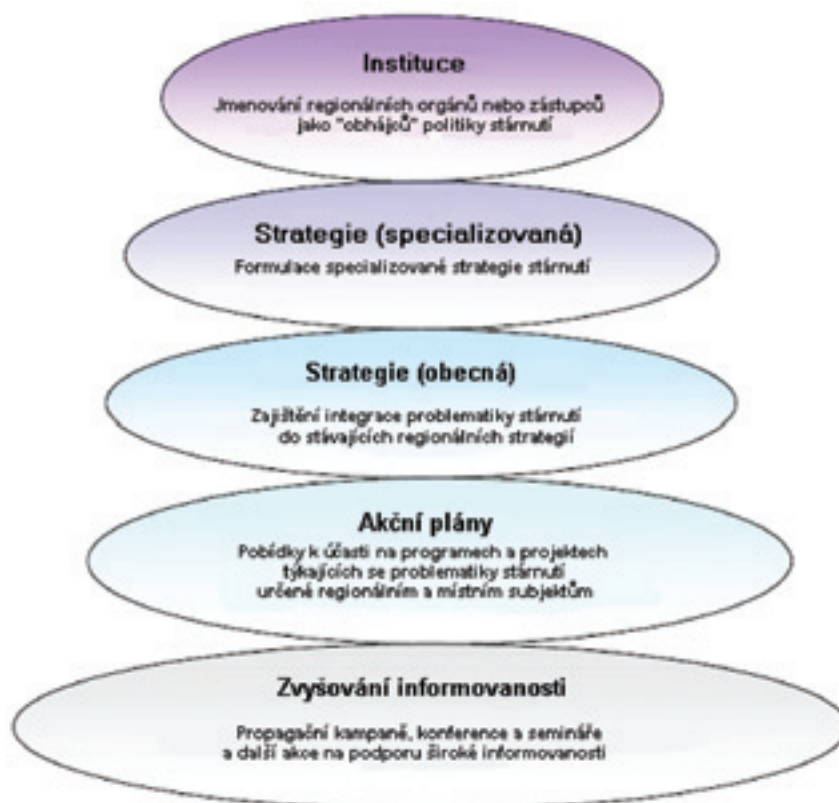
V některých případech nová administrativní uspořádání zvětšují oblast působnosti, v níž mohou regiony rozvíjet specializované strategie stárnutí. V jiných případech procesy regionalizace přinesly celou řadu strategií, například v oblasti územního rozvoje, dopravy a bydlení, na něž lze problematiku stárnutí naroubovat a do nichž může být zapracována. Příkladem tohoto přístupu je práce organizace 5050Vision v Severozápadní Anglii.

Další aktivity v tomto typu strukturálního rámce zahrnují vytváření prostředí příznivých pro dobrovolnou, flexibilní a inovační činnost mezi různými organizacemi a zúčastněnými stranami. Toho lze dosahovat například poskytováním rámců a pobídek pro účast regionálních a místních zúčastněných stran na věkově zaměřených programech, jako je tomu v regionu Emilia-Romagna. Širší procesy zvyšování informovanosti veřejnosti v regionu prostřednictvím propagačních kampaní, konferencí a seminářů může zvýšit účast a angažovanost všech složek společnosti, jako je tomu v regionu Noord-Brabant.

Různé přístupy k tvorbě regionální politiky

Celkově je potřeba říci, že tyto kategorie se vzájemně nevylučují. V určitém regionálním kontextu lze zaznamenat současně různé kombinace těchto aktivit v závislosti na pravomocích a odpovědnostech regionálních institucí.

Obr. 4: „Kaskáda“ tvorby politik

Provádění regionálních strategií v různých regionálních správních kontextech

Partneři v procesu provádění

V provádění strategií stárnutí lze identifikovat různé kombinace národních, regionálních a místních úrovní veřejného, soukromého a dobrovolnického sektoru. V některých případech jsou regionální orgány nebo shromáždění hlavními nositeli provádění politik, zejména tam, kde byly zahájeny všeobecné regionální strategie stárnutí. Zapojují se však také další regionální organizace. Dobrovolnické organizace a zájmové skupiny mohou sehrát klíčovou úlohu při oslovování seniorů vystavených riziku chudoby a sociálního vyloučení a regionální agentury pro hospodářský rozvoj mohou být důležitými nástroji při provádění těch aspektů strategií stárnutí, jež se dotýkají pracovního trhu. Napříč všemi těmito různými kontexty regionální správy naráží realizace strategií zaměřených na problematiku věku na společné výzvy¹⁴:

- **Definice cílových skupin.** I v rámci regionálních strategií mohou různí partneři klást různý důraz na stanovené úkoly. Tyto rozdíly často najdeme v oblasti definic, jež se týkají konkrétních věkových kohort, které mají být cílovou skupinou, či definic starších osob jako pracujících, pečovatелů, spotřebitelů nebo pacientů. Například protichůdné perspektivy v oblastech stárnutí a hospodářského růstu mohou zamlžit strategické cíle. Může dojít k napětí mezi posílením politiky, jež uznává přínos starších lidí k „neformální práci“, jako je péče o děti nebo dobrovolná činnost, a rozvojovými politikami, jež seniory povzbuzují k účasti na hlavním pracovním trhu. Je zde tedy jasná potřeba, aby politici zakládali strategie na promyšlených, flexibilních definicích různých skupin seniorů (např. dle genderu, tělesného postižení, socioekonomického zařazení, profese atd.).
- **Vyvážení hlavních a specializovaných iniciativ.** V některých případech může být zapotřebí specifická podpora pro určité lidi nebo určitou kategorii lidí. Zároveň však je nutno integrovat politiky zaměřené na věk a pracovat s širšími oblastmi, jako jsou zaměstnanost, sociální začlenění, udržitelný rozvoj a celoživotní vzdělávání. Obecnější integrace politiky zaměřené na věk do ostatních oblastí veřejné politiky, jako je celoživotní vzdělávání nebo rovnost příležitostí by mohla být velmi prospěšná.
- Důležitá je též **koordinace napříč úrovněmi správy a mezi nimi.** S rostoucími požadavky na širší konzultační postupy s účastí zainteresovaných skupin roste též složitost řízení politiky stárnutí. Významné aspekty této politiky, jako jsou důchody nebo pracovní trh, stále určují právní národní rámce. Je proto velmi důležité mít jasné pokyny k výkladu a provádění národních politik a opatření na regionální úrovni a také zajistit, aby cíle těchto politik byly v souladu s cíli regionálních iniciativ. Možnost zapojení nejrůznějších regionálních organizací zvyrazňuje potřebu všeobecného řídicího politického rámce s regionální institucí, jež bude určovat rozvojové cíle, plánovat iniciativy a přidělovat prostředky. Rozhodující může být též zapojení místní úrovně. Místní struktury a iniciativy směřované „zdola nahoru“ mohou být klíčovými nástroji provádění regionálních iniciativ a mobilizace seniorů. Místní orgány mají často politické kompetence, finanční prostředky a kontakty s komunitami, jež jsou nezbytné pro úspěšnost regionální politiky stárnutí.

- Klíčovým předpokladem přípravy regionální politiky stárnutí je **zásada partnerství mezi veřejnými, soukromými a dobrovolnými skupinami**. Podpora soukromých a dobrovolných skupin v procesu formulace a provádění politiky může přinést široký konsensus a vyvolat životně důležitou podporu komunity a přitáhnout finanční prostředky.
- **Zajištění adekvátního financování**. Vzhledem k bariérám, jež starším lidem brání v účasti na pracovním trhu a sociálním začlenění, je zapotřebí podniknout intenzivní opatření a vyhodnotit, zda strategie disponují dostatečnými finančními prostředky.
- **Nastavení časového rozvrhu**. Zdá se, že dlouhodobé jevy jako stárnutí populace neodpovídají jednoduše krátkodobým volebním cyklům. Je proto nutné zachovat podporu politického vedení po dobu několika politických cyklů. Pro pochopení a uznání strategie jako politické priority je proto rozhodující zařadit úvodní fázi, v níž tato problematika bude vysvětlena politikům, úředníkům i široké veřejnosti. Tuto činnost je však třeba provádět v souladu s dalšími konkrétními regionálními opatřeními tak, aby stárnutí zůstalo konsistentní součástí dlouhodobé regionální politiky. Při formulaci politik by také měl být „někdo stanoven odpovědným“ za stárnutí, například jmenováním specializované organizace nebo „obhájce“. To pomůže zajistit dlouhodobou finanční a časovou investici.
- **Viditelnost**: Přijetí opatření, jež přinesou krátkodobé hmatatelné výsledky, může být rovněž důležité pro nastartování viditelnosti a pozitivního obrazu celkové strategie.
- **Hodnocení dopadu** iniciativ po jejich spuštění může posílit koordinaci, udat celkový směr strategie a demonstrovat důvěryhodnost strategie potenciálním zainteresovaným stranám, zvláště v soukromém sektoru.

Část 4

Další kroky a kontakty

Konzultace na téma strategického rozvoje

Příručka Age Proofing Toolkit samotná je začátkem procesu tvorby strategie, politiky nebo iniciativy, jež bude lépe odpovídat potřebám stárnoucí populace. Příručka poskytuje dokumentaci transparentního rozhodovacího procesu.

Aby byl tento proces kompletní, doporučujeme regionálním organizacím, aby podnikly kroky k zapojení veřejnosti do konzultací. Zapojení veřejnosti může vést ke zlepšení rozhodovacího procesu; organizace mohou hned několika způsoby zapojit jednotlivé uživatele, skupiny, zástupce i širokou veřejnost.

Zapojení veřejnosti může probíhat formou:

- konzultace: krátký dialog za účelem diskuse a získání stanoviska, nebo
- účasti: trvalý vztah, v němž se lidé zapojují do dialogu, jenž se může týkat několika témat.

Jakákoli forma konzultace musí být přístupná, reprezentativní a smysluplná. Starší lidé mohou být skupinou, již je obtížné přimět k zapojení do věcí veřejných, a přípravě konzultačního procesu je proto nutné věnovat náležitou péči.

Zapojení veřejnosti umožní regionálním orgánům stanovit, na koho budou mít plány, politiky a postupy dopad a jaké mají lidé názory na jejich zlepšení. Regionální organizace by měly zajistit, aby tato opatření působila jak na ohrožené skupiny, tak na širokou veřejnost.

Příručku Age Proofing Toolkit lze využít během celého provádění strategie za účelem zajištění realizace jejích cílů v praxi, a měla by být zapracována do následných přezkumů.

Pro diskusi o přímém kontaktu se seniory je možno se spojit s členy AGE – European Older People's platform. Kontakty lze vyhledat na internetových stránkách AGE na adrese www.age-platform.org.

O sponzorech

Společnými sponzory příručky Age Proofing Toolkit jsou Age Concern England a Výbor regionů.

Kontakt: Richard Baker, National Development Manager, Age Concern England:
richard.baker@ace.org.uk

Kontakt: Silke Toenshoff, Výbor regionů:
analysis@cor.europa.eu

Organizace **Regions for All Ages** podporuje lepší porozumění demografickému stárnutí a rozvoj adekvátní veřejné politiky na evropské, národní a regionální úrovni. Společnými sponzory programu ve Spojeném království jsou Age Concern a English Regions Network.

Publikace Regions for All Ages jsou k dispozici na adrese:
www.ageconcern.org.uk/regionsforallages

Mezi publikace vydané organizací Regions for All Ages týkající se Evropy patří:

Building Cohesion in an Ageing Europe 2005; Zpráva a příspěvky z konference, jež proběhla v listopadu 2005 v Bruselu.

The Implications of demographic ageing for regional policy 2006: Zpráva pro Regions for All Ages, sponzorovaná 5 partnery, kterou vypracovalo Výzkumné středisko pro evropskou politiku při Strathclydeské univerzitě v Glasgow (European Policies Research Centre, University of Strathclyde, Glasgow).

E-mail: eprc@strath.ac.uk

EVROPSKÁ UNIE

Výbor regionů

Bâtiment Jacques Delors
Rue Belliard 99-101
1040 Brussels

<http://www.cor.europa.eu>

Age Concern England
1268, London Road
London SW16 4ER

<http://www.ageconcern.org.uk>